

קבוצת "תנועה ציבורית" בתערוכה שמתרוצצת במוזיאון

צעידה צבאית וחילוץ נפגעים בהיכל הכרזת העצמאות הם חלק מהפרפורמנס של "תנועה ציבורית" שיוצג במשך חודש וחצי במוזיאון תל אביב. דנה יהלומי מסבירה איך יצרה הקבוצה תערוכה בתנועה

שני ליטמן 27.10.2015 09:34

קבוצת אנשים צעירים לבושים במדים לבנים עוברת בנחישות את דלת הכניסה הראשית למוזיאון תל אביב. השומר לא מספיק לבדוק אותם. הם צועדים בשורה כמו במסדר צבאי לעבר חלל הכניסה המרכזי ומטפסים אל אחת הגלריות. הקהל במוזיאון נמשך אחריהם ומתחיל לצעוד בעקבותיהם בקצב מהיר. בהמשך הם גם יקפצו על המעקה, ירוצו וייפלו, ומי שנופל ייאסף על ידי חבריו ויונף אל על כמו במסע אלונקות. ברגע השיא של האירוע מכנסת הפלוגה הלבנה, חברי קבוצת הפרפורמנס "תנועה ציבורית", את הקהל באולם שמשחזר בדיוק את היכל העצמאות שבבית דיזנגוף בתל אביב, בו הכריז דוד בן גוריון בה' באייר תש"ח על הקמת מדינת ישראל.

בית דיזנגוף ברח' רוטשילד היה משכנו הראשון של המוזיאון הראשון בארץ ישראל, מוזיאון תל אביב. מעל ראשו של בן גוריון התנוסס אמנם בעת ההכרזה ראשו של חוזה המדינה הרצל, אולם על הקירות סביב היו תלויות יצירות של אמנים חשובים, בהם לסר אורי, מארק שאגאל, מאנה כ"ץ, יוזף ישראלס ושמואל הירשנברג. ב-1971 עבר המוזיאון למשכנו הנוכחי בשדרות שאול המלך. "תנועה ציבורית", שפותחת היום תערוכה ראשונה במוזיאון תל אביב, החליטה להפגיש מחדש את היכל העצמאות עם המוזיאון ושיחזרה את החלל ההוא באחד מחללי המוזיאון. זו התפאורה לחלק מהתערוכה שלהם, שנקראת "אוסף לאומי", ואין בה שום דבר סטטי אלא היא פעולה מתמשכת בכל שעות פתיחת המוזיאון. העובדה שעבודת האמנות לא תלויה הפעם על הקיר אלא מתרוצצת ברחבי ההיכל, והצופים אחריה, היא רק אחד האלמנטים החריגים בה. מוזיאון תל אביב צריך היה לבלוע לא מעט צפרדעים כדי לאפשר לתערוכה הזאת להתקיים.

דנה יהלומי, שהקימה את "תנועה ציבורית" יחד עם עומר קריגר ב-2006, ומאז פרישתו ב-2011 מובילה אותה לבדה, מספרת שהאירוע הזה לא יכול היה להתקיים בשום מקום אחר, מלבד במוזיאון תל אביב. "התחלנו בדיאלוג איתם לפני שלוש שנים, הסכמנו שתהיה תערוכה אבל עוד לא ידענו מה בדיוק זה אומר, כי העבודות שלנו תלויות מקום". השאלות שבהן בחרה הקבוצה לעסוק הן ביטויים פוליטיים גלויים וסמויים במוזיאון. "בדקנו את הקשר בין המוזיאון ומדינת הלאום", אומרת יהלומי. "הסתכלנו על דרכים שבהם האמנות מגדירה זהות תרבותית ולאומית. בחלק אחר של התערוכה, שנקרא 'תדרוך' ונעשה בפורמט של אחד על אחד, עם כל צופה בנפרד, אנחנו מדברים על מה שהמוזיאון לא אוסף ולא עוסק בו. בארץ אין למשל מוזיאון ציבורי שיש לו אמנות פלסטינית מודרנית מלפני 1948. ה'מה שאין' הוא חלק מההגדרה של 'מה שיש'". העיסוק בלאומיות ובפוליטיקה כמושג אסתטי, פיזי וכוריאוגרפי, מלווה את "תנועה ציבורית" כמעט

מראשית דרכה. גם בפעולה במוזיאון מככבים המדים הלבנים, קטעי הריקוד ששואבים השראה ממסדרים, ריקודי עם והיערכויות לשעת חירום. האמירה הפוליטית, עם זאת, אינה חד משמעית. "התערוכה שואלת שאלות פילוסופיות יותר רחבות", מסבירה יהלומי, "איך נוצר הקשר שבין מוזיאון למדינה. דיזנגוף כתב שער אירופאית מורכבת משדרה, כיכר ומוזיאון לאמנות. ברגע שהוא החליט להקים את המוזיאון הוא קבע את צביונה של תל אביב כעיר שפונה מערבה ומפנה את גבה ליפו".

אתם מתייחסים למשל לשאלה הבוערת על מידת המחויבות של אמנים למדינה שממנת

אותם?

"אני מעדיפה לא לפרש את העבודה, אבל השאלה מי משרת את מי ואיך אמנות מתאימה את עצמה לאידיאולוגיה הממשלתית — אלה דברים שנמצאים בתוך התערוכה. אנחנו לא מדברים על מירי רגב באופן ישיר, אבל מצביעים על התלות שתמיד היתה בין המדינה למוזיאון, אם כי הדברים החמירו. אנחנו מנסים גם להפר את הנורמליות של המוזיאון, להפר את האי הזה של השלווה".

המו"מ מול המוזיאון היה כרוך בלא מעט פשרות. התערוכה היתה אמורה להיפתח כבר בחודש מרץ, אולם עיכובים בגיוס כספים ובפרוצדורות — למשל סיבוכי ביטוח שנובעים מההתנהלות הלא אופיינית של חברי הקבוצה במוזיאון — עיכבו את השלמת הפרויקט. "אנחנו רגילים לעבוד עם מרכיב של סכנה, של הלא-צפוי", אומרת יהלומי, "וכאן היינו צריכים לקבל עלינו תכתיבים שונים. פחדנו שכשניכנס למוזיאון — נתייבש. הדרך להישאר ויטאליים היתה למצוא דרך לעשות דברים שהמוזיאון לא מאפשר בדרך כלל, וגם מבחינתנו זו יצאה עבודה יותר פיזית מהקודמות שלנו. הגוף היה צריך לפעול יותר כדי להתנתק מקצב ההליכה הרגיל במוזיאון, לשבור את השיטוט האיטי, חסר הדאגות".

זו הפעם הראשונה שמוזיאון תל אביב מארח תערוכת פרפורמנס בהיקף כזה — שישה שבועות בכל שעות הפתיחה. אוצרת האמנות העכשווית במוזיאון, רוטי דירקטור, שאצרה את התערוכה הנוכחית, אומרת: "התנועה עושה במוזיאון דברים שכמעט מערערים על הגדרתו כמוזיאון. הדבר הכי בוטה אולי, הוא שהם מציגים שני העתקים — אחד של ציור של לסר אורי והשני של ציור חורבות הלובר של איבר רובר. שני ההעתקים נעשו במפעל ציורים סיני. הצגת העתקים זה טאבו במוזיאון".

לגבי השאלה הפוליטית, דירקטור סבורה שקסמה של הקבוצה הוא דווקא במחאה שאינה חד-משמעית, בשיטוט בין אירוניה לרצינות. "המראה שלהם סמכותי וצבאי אבל את לא יודעת אם להאמין להם, ומהי העמדה שלהם. האם הם אופוזיציה חתרנית או שהם עושים את הדברים מתוך השלמה עם הממסד והצטרפות אליו. הדו-משמעות הזאת היא המרתקת בעיני".